

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Provincia Polonia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-67132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-67132)

PROVINCIA
POLONIA.

SVNT in amplissima Polonia Pro-
vincia trecenti circiter & sexagin-
ta de Nostris. Bransberga duode-
quadraginta. Septem & viginti
Pultonia. totidem Claudiopoli.
Vilna quinque & quadraginta. Posnania tres &
triginta. Iaroslauy quinque & viginti. Polotij de-
cem. Lubrini nouem. totidem Cracouia. Riga
& undecim. totidem in Califfiensi. totidemq. in Derpa-
tensi Collegio. In Albæ Iuliæ sede non plures octo.
In Varadinensi tres. reliqui in pagis oppidifq. di-
spersi. Sex mortui sunt. tres & viginti recepti.

BRANSBERGENSE, PVLTO-
uiense, & Vilnense Collegia.

DEGVNT in Bransbergensi Collegio, præ-
ter scholasticos, nouitij fere viginti: omnesq.
in eo sunt toti, vt quotidiana progressionē virtutis,
tales se breui fingant atque instituāt, quales optat et
requirit Societas. E Seminario Pōtifício, quod huic
subiectum esse Collegio, alijs litteris demonstratum
est, duæ tamquā Colonie in alia loca deductæ sunt:
altera

altera è præcipuis alumnis vñdecim, ad explenda
 Seminary Vlnensis initia, adhuc informis & ru-
 dis: altera ex etate imbecilliore, ad inchoandum
 Torpati Seminarium in extrema fere Liouonia.
 Crescit & pauperum discipulorum, de quo etiam
 alias diximus, contubernium: in eoq. tum aliorum,
 tum maxime Episcopi liberalitate, triginta circi-
 ter adolescentes aluntur. quin etiam ceptum est
 suis instrui redditibus ac fortunis, quas propediem
 auctum iri spes est.

Iam Nostri partim confessionum concionumq.
 muneribus, ad quas Iubilæi præsertim tempore
 inuistati hominum concursus facti sunt; partim
 etiam locis finitimis peragrandis, ceterorumq. ad-
 ministracione munerum, animorum salutem tuen-
 dam sibi existimarunt. Sed cum omni hominum
 generi, tum ijs, qui in alta hæresum nocte Anda-
 batarum more vagabantur, bene consultum est. ex
 his enim duo & sexaginta ad veritatis lucem vo-
 cati sunt. In Pomerania vero n inimum decem,
 & in his vir nobilis, multorum Præfectus op-
 pidorum; qui susceptus & educatus in hæresi, tanto
 postea cum ardore veritatem, quam didicit, adama-
 uit, vt suis tum moribus tum consilijs plurimum
 profuerit oppidanis. Atque hæc Bransbergæ præci-
 pua.

PVLTOVIÆ autem ex ijs, qui se exerci-
 tijs spiritualibus ad pietatem informandos dede-
 runt, qui nec pauci, nec contemendi fuerunt, ad
 Societatem adiectus est vnus: cumq. plures in re-
 ligionis

ligionis proposito confirmati, tum decem à patria secta ac vanitate diuulsi. Sunt & huic Collegio benefici sui, nec ij modò vulgares aut de populo, sed nobiles ac primarij: in usq. ipsa Regina, quæ vt primas obtinet dignitatis, sic amoris & liberalitatis. ea non modo pretiosissimis ædem nostram auleis vesteq. plurima locupletauit, sed, quod omnem munerum largitatem excedit, sacrum etiam regis Vngarici Ladislai caput, quod antea regijs in thesauris sine honore latebat, ad nos transtulit: vt qui in terris, Polonia reges habet sua fautores religionis, ij sibi apud Deum esse è regia quoque stirpe deprecatores intelligant, quos implorare dies ac noctes ad eiusdem religionis tutelam priuatos intra parietes commodissime liceat.

VILNAE nostri nulla magis in re, quam in fouendis, vel reparandis animis acquiescunt, aggregati sunt ad Societatem quatuordecim, ad Catholicos nouem, Gymnasij fructus ac Sodalitij: tradunt enim se nostram in disciplinam etiam qui in heresi schismateq. versantur; quorum postea mentes melioribus imbuta studijs atque præceptis, facile flectuntur ad veritatem. è ceteris resipuere quinque & triginta: profuntq. ad eam rem magnopere tum explanatio publica catechesis, tum varia ac multiplices conciones. schismatici restituti sunt amplius septuaginta; & in his diuitum parentum filia, parètib; perinuitis, qui, ea sæpius à proposito frustra deterrita, furore amètes negotiũ dant filio, ut sorore crudeliter necet, & in frustra dissectam linteis sub

sub inuolucris ad sese perferat. sed repressit vibra-
tis sicam vis amoris fraterni; & necessitudinis me-
mor, blande potius sororem cohortadam frater pu-
tauit, quam vt in domesticum ac germanum sangui-
nem manus mitteret. sed cum constantem in senten-
tia reperisset, in Sacerdotem nostrum, qui ei erat a
confessionibus, vertit iras. in hunc tantum non intor-
sit impeditq. bombardam, id quod saepe frustra ten-
tarat: plus enim valuit diuina cura, quam insidian-
tis inuidia, qua necesse est dirumpatur, dum nec pu-
nire dolorem potest, interimendo patre; nec sua obse-
qui impietati, conuellenda sorore. Non in vnus Ci-
uitatis angustijs nostrorum se charitas dilatauit. vi-
cinitatem percurrit omnem, & miro animorum cō-
pendio, pagorum egestati subuenit. Ac prater cete-
ras cuiusq. profectiois vtilitates (nam praecipua
modo perstringimus) in Samogitia haeretici cum Ec-
clesia coniuncti sunt nouem, Schismaticus vnus; cō-
pluresq. in fide nutantes constantiores effecti. In
Seruitensi oppido expiati sunt baptismo pueri quin-
quaginta. & cum in Nemerensi profectioe Zum-
glianus, tum in Punensi tres ad Catholicos accesser-
runt: totidemq. in Susanensi cum Moscho. Nec mi-
nus Olitensis, & Smodecensis fuere frugiferæ: qua-
rum in altera cum multos iam annos oppidani sa-
cramenta non caperent, ac ne templum quidem pe-
terent, vel concionatoribus darent operam, incredi-
bili sane dolore Parochi, qui in tam duro solo nihil
posse profici querebatur; Pater conueniendum sibi
putauit oppidi senatorem, monendumq. sibi esse ali-
quid

quid, quod ad Senatum referret. quo coactō Senato-
ris iussu nutuq. cum de nostrorum in obeundis pa-
gis instituto pluribus disputasset, causamq. sui ad-
uentus exposuisset; rogauit ad extremum, vt Sena-
tus quoque pro ea qua esset pietate in tuenda ciuiū
salute, Societatis conatus studiaq. iuuaret: nihil vti-
lius Ecclesiæ, nihil Deo gratius futurum. Senatus
sumpto ad deliberandum spatio, sua auctoritate de-
creuit, vt primum Senatores ipsi, tum patres fami-
lias, ac deinceps familie reliquæ vniuersæ rite ani-
mos expiarent: duplicemq. ciuium omnium conscri-
bi indicem, quorum alter Patri, alter duobus ciui-
bus traderetur; à quibus diligenter obseruaretur,
quemadmodum Senatus mandata custodirentur. Da-
tum est autem Accenso negotium, vt certo numero
patresfamilias ad confessionem ex præscripto indi-
ce euocaret; edictumq. eodem auctore Patre, vt om-
nes matutinis ac vespertinis Catechismi explana-
tionibus interessent: quibus rebus pene ad vitam
reuocata gens illa est: quanta omnium cum volupta-
te, non dixerim. erant ibi senes & corroborata iam
ætate viri, qui numquam ad genua Sacerdotis acci-
derant: erant qui facta in confessionibus peccatorū
monstra suppresserant: & qui per cecos hæresum
saltus misere vagabantur. redditiq. sunt Ecclesiæ
hæretici duo, schismatici decem, & sua cuique mor-
bo adhibita temperatio, ingenti omnium approba-
tione, vt plurima in discessu Patris tum gratiarum
actio, tum lacrimarum profusio declarauit. Ne ru-
stici quidem prædij nostri in Smodecensibus pagis
tulere

tulere postremas: quo ex numero, confessionis atque
 Eucharistia Sacramento se expiauerunt quingenti, in
 ijsq. viri nobiles è vicinitate cõplures. Rutheni qua-
 tuor à schismate, mulieres plures à veneficijs abdu-
 ctæ sunt; eaq. ad animorum expiationem, quam nū-
 quam vsurpauerant, perducta. Atque vt intelliga-
 tur, quam non inutilis in his colendis rusticis locu-
 tur opera, Paganus quidam ex ijs qui nostris pa-
 rent, sacrosancto die Paschatis, in Bolniki oppidum,
 quod regium est, religionis causa contendit. ibi re-
 perto Sacerdote decrepito, qui nec diuinam rem fa-
 cere, nec consitentibus operam dare, aut aliquid pro
 concione dicere per atatem poterat, vehementer
 indoluit: ingressusq. templum vir simplex & lite-
 rarum expers, cæpit de superiore loco tamquam do-
 ctor aliquis verba facere. fit illico silentium, & con-
 cursus hominum tantus, vt eos ædes sacra non cape-
 ret. ille vero dicere instituens, Placet, inquit, viri
 fratres, quæ à meis Dominis ipse sum doctus, ea vos
 quoque perdiscere? nostros autem suos dominos ap-
 pellabat. cum populus annuisset, idq. sibi pergratū
 fore dixisset, orsus ille à signo crucis, totum deinceps
 Catechismum, quem memoriter hauserat, grauius
 distincte q. percurrit. nemo fuit, quamquam exculti
 humanitate viri non deerant, qui vel obstrepere au-
 deret dicenti, vel non attente, quæ dicerentur, exci-
 peret: cum tamen suspensam concionem. horas ali-
 quot vir rusticus tenuisset: cuius ne perorationis
 quidem ad animorum motum fax absuit, quos tunc
 monendo tum obsecrando conatus est inflammare.

ex eoq. tempore concionatoris nomen vulgo adeptus est, quotidieq. tam à nobilibus, quam à paganis ut ea quæ tum docuerat, doceantur, accitur. Nostrum tamen admonendum simplici ingenio hominem existimarunt, ne quid amplius inter tradendum Catechismum de superiore loco differeret; ac ne ex æquo quidē, nisi facta à Parocho potestate. Hos fructus edidit Vilnensis ager assidua colonorū excultus industria. Atque ut suam vineā caelestis Agricola novis operis augeat, propitium se nobis præbet in re augenda domestica. Sunt enim iura omnia fortunaq. Collegij à pientissimo Rege, cui nequaquam satis gratiarum habere possumus, toto Poloniae regno confirmata, auctaq. novis immunitatibus, Ecclesiæq. Iuribus. quod quidem nunc in tanta hæreticorum fece magni est faciendum, cum id unum præcipui principes, ac fere omnes Lituaniæ Senatores spectarent, ut antiqua etiam Ecclesiæ iura delerent.

POSNANIENSE, IAROSLAVIENSE, & CLAUDIOPOLITANUM.

POSNANIAE capta est tradi publice philosophia, institutūq. è nostris auditoribus sodalitiū, ex quibus nonnulli, ut vitam nobiscum perpetuo degant, Societatē inire. Sed florenti gymnasio obsuit implacabilis pestilētia, quæ pene funditus vertit omnia: Philosophorū tamen Academia in oppidū propinquum se transtulit, ubi dum Posnaniæ salubritas redeat, inchoata studia sine interpellatione perse-

persequitur. Domi relicta sunt necessaria Sacerdotum subsidia, qui & præbendis rite sacramentis, colloquijsq. salutaribus, et emendicatis vulgo pecunijs, proximorum necessitati succurrant. Fuit hæc pestilentia, vt plerūque solet, perniciēs corporum, salus animorum. nusquam meliores reperti sunt homines: numquam ad tergendos animos promptiores: vt factis Sacerdotes nostri hac vna fuerint occupatione distenti. Sed quæ in finitimas ciuitates conferuntur officia, ea non minora sunt, quam domestica. multe ex illis peragratae sunt perutiliter: & in oppido quodam omnes pene oppidani ad confessionis sacramentum; auliciq. nobiles ad orthodoxam & catholicam fidem sunt adducti: in alio vero germani hæretici fere triginta. In aliud autem vbi religio catholica annum iam sextum & vigesimum exulabat, nobilis cuiusdam rogatu Sacerdos noster profectus, catholicos, quorum plerique in auita etiam tum religione manebant, mirifice recreauit. exceptusq. est auidissimis omnium animis tamquam aliquis de celo lapsus: eò vsque egebant Sacerdotum doctorumq. solatio. nullum eis erat exemplum, nulla publica cærimonia, ne scholæ quidem vlla, vbi litteris moribusq. tenera informaretur ætas. Pater incitatis bonorum animis ad defensionem ac patrociniū auitæ religionis, ita vniuersos incendit, vt & ab hæretico eius oppidi domino templum impetrarint, & suis sumptibus aliquos, qui templo scholisq. præsent, aduocandos alendosq. suscepturint. Sexdecim dierum mora fuit, sed vtilitas longi tempo-

temporis. Dum autem Patris comes priuatis unumquemque colloquijs ad obeundam rite confessionem instituebat, Pater ipse patentibus semper auribus soluendis à peccatis animis operam dabat. Vix ad capiendum cibum, recitandasq. solennes horarum preces dabatur otium: cumq. plurimum Catholicis profuit, tum hereticorum cecitati permultum. quatuor & viginti cum Catholicis congregauit. Quamquam autem Dominus oppidi, vt diximus, à Catholicorum cœtu dissentiat, nostros tamen perhumaniter & clementer accepit. tantumq. absuit, vt qua gererentur à nostris, minus probaret, vt Lutheri scholam grauiter accusaret, quæ sex totos ac viginti annos suo oppido vtilitatis nihil incommodi plurimum attulisset. Itaque spes est iniecta non leuis, fore vt aliquando, si primis extrema respondeant, ex his seminibus mira frugum existat vbertas. Alia in vrbe duo in Ecclesiam Catholicam recepti sunt, in his senex genere clarus, qui Confessionem Augustanam sextum & vigesimum profitebatur annum, satis acri iudicio vir, & mediocriter eruditus. Quare si quis eorum summam, quos hoc anno Deus ex hæresum tenebris ad lucem veritatis extraxit, inire velit; centum amplius & viginti reperiat. Pergat eius immensa bonitas, quos eadem premit cecitas, illustrare, vt euersa semel hæresi, vera vigeat vbique religio.

I A R O S L A V I I sex in Societate adolescentes, cum alij plures id flagitent, lecti sunt. Sane
O edu-

educantur ad pietatem, tum in ipsa litterarum tractatione, tum in Sodalitij disciplina permulti. Ex omnibus partibus Sodalium sese ardor ostendit, precipue in domandis coercendisq. corporibus, quae sic plagis afficiunt, ut aliena. sacris Parasceue tenebris longum foris agmen ad eadem quamdã Beatae Mariae semper Virginis instruxerunt, linteis induti tunicis, instructiq. flagellis; tanta Ciuitatis admiratione, ut ad spectaculum uniuersa concurreret. nox crebris facibus collucebat, eratq. prope miraculo infirma puerorum aetas, multorum nobilitas, ornatus pompae, totius denique spectaculi insolentia. quare ne urbs vacua ciuibus in discrimen aliquod voceretur, regrediendũ. Pro consuli fuit. valuit ea res ad animorum commutationem plurimum, nec ad Societatis commendationem minus. Ob eunt sacramenta celeberrimis praesertim diebus frequentissimi: vt animis caelesti pane pascendis maxima saepe pars diurni temporis absumatur. Expiarunt totius antea uitae peccata quadringenti amplius & quadraginta, atque huic frequentiae sua responderet utilitas. Dederunt in Ecclesiam nomina ex haereticis duo & viginti. quinque autem & triginta circiter ex schismaticis. par praeterea Iudaeorum adolescentium priusquam Christum indueret, Christianis apud nos legibus sese imbuunt. & alius, quem haeretici baptizauerant inuitum, institutus item à nostris est, baptisimus, qui desiderabantur, expleti.

CLAVDIOPOLI aucta est & auditoribus, et Magistris Academia. frequentatur à Senatorum

rorum procerumq. filijs ac nobilitate præcipua. Do-
 ctiores adiecti sunt tum ad tradendam philosophiam
 urgente Rege per litteras, tum ad eas Theologiae
 quæstiones expediendas, quæ uel de officio incidunt,
 uel in controuersiam ac disceptationem, hæreticorū
 peruersitate, vocantur. Non tenet in Gymnasio po-
 sterior pietas: nam cum multi antea uel essent hæ-
 retici, uel nondum salutis aqua renati; nunc indu-
 stria studioq. bonorum, non modo sese omnes ad Chri-
 stum & Catholicos aggregant, sed ne recentissimi
 quidem permittuntur in sua diutius hæresi perma-
 nere: sic enim eos reliqui auditores aggrediuntur,
 partim hortando, partim rationibus euincendo; ut e-
 restigio Christianis sacris catholicæq. religioni se
 dedant. Et, quod longe admirabilius est, qui paulo
 ante ne Christum quidem norant, habebantq. pro
 Deo; nunc complures perfectæ sanctitatis amore, ut
 Societatem adipisci queant, omni ope studioq. con-
 tendunt. sex tantum in Domum probationis abdu-
 cti sunt: nam in reliquis qui id flagitant, dies & ma-
 turitas expectatur. Pontificium ac regium Semi-
 narium, de quo proximis litteris dictum est, ipsum
 quoque & numero & adibus dilatatur. ardent mi-
 rifica cupiditate propaganda religionis, suosq. è tot
 errorum tenebris euocandi. Domos quoque tenuio-
 rum auditorum, quam & contubernium Sanctæ
 Trinitatis appellant, usque eo creuit, ut contuber-
 nales aluerit octoginta. Ex ijs multi in varia loca
 dimissi, varijs quisque muneribus, Ecclesiæ profunt,
 regunt scholas, religionis elementa tradunt, & se
 O 2 quando

quando incidit eiusmodi tempus, Paræcia ab hæresis contagione defendunt. curant rite funera, cruce luminibusq. prælatis, modulatoq. carmine; ipsis etiam inspectantibus Arrianis, qui quidem fremunt, nec manus continent ab iniuria: sed Christi milites non modo æquo, sed libenti animo ferunt omnia. impetuntur non solum conuitijs ac maledictis, sed interdum etiam lapidibus, obscænisq. sputis, nec semel accidit, vt qui sacre crucis præferebat insignia, lapide prostratus & afflictus ad terram sit. Ex quibus rebus facile potest conijci, quales tandem ex hac officina virtutis, operæ prodeant. Contubernales duo, nec ij quidem de doctissimis, adiuncti comites Sacerdoti nostro, cum Turcarum fines obiret, ab eoq. missi ad erudiendos pagos quosdam, in fideq. firmandos; quattuor alios præterea pagos Hæreticorum ministris eiectis, vnâ cum vxoribus ac familijs ad Catholicos adiunxerunt. Ex his alter cum Societatis cupiditate flagraret, voti compos est factus: alter quò maiores sibi animos faciat ad res pro Christo gerendas, ornatus est Sacerdotio. Pater autem ille cum hoc anno multa eximia cum laude fecit, tum proximo, sexaginta pagos ad Ecclesiam dicitur adiunxisse.

IN SICVLIAM profectus est laico cum comite Pater quidam. ea autem ferme regio antitam religionem etiamnum retinet, in eaq. Sacerdos ille Iubilæum Summi Pontificis promulgauit, plurimisq. contentibus aures dedit. multos etiam reddidit in tuenda veritate constantes, Christianæ discipline

disciplina præcepta passim docuit, & in ciuitate, quam sæx omnis hæreticorum inuasit, Catholicorum, quæ supersunt, reliquias, Caluinista fremente; & sacramentorum administratione solatus est, & Liturgiæ sacrosancto mysterio. Pagi quoque nostri, quos passim Arriana labes infecerat, obeuntur, esse etiq. sunt iam ferme Catholici vniuersi. eademq. utilitate finitimi nobilium pagi lustrantur. atque vti nam messis vbertati, operarum copia par esset: sed penuria cogit multos non sine dolore deserere. Frater quidam è nostris medicæ peritus artis, dum graui urgente necessitate suam quoque operam externis præbet, ex ijs centum & sexaginta, non minus animi, quàm corporis salutem attulit. ad Catholicos quadraginta conuertit, alios autem ad baptisimum: & ab alijs, ne Catholicæ veritati se opponerent, impetrauit.

POLOCENSE AC LVBLINENSE
Collegia.

POLOCII exstrui cæpta sunt scholæ, in eisq. imbui primis litteris pueritia, quam frequentissimã speramus fore, vbi, quæ ad Gymnasium pertinent, constituta sint omnia. Nobilitas pluris iam nos facit, libentiusq. suos mittit liberos informandos. quamquam auditorum non magna copia est: quiduis enim aliud parentum plerique curant, eum Schismatici Hæreticiue sint, quam vt doctrinarum

narum ornamentis, quibus ipsi carent proles abundet. Auxit Societatis existimationem dialogorum ac supplicationum celebritas, studiumq. publicæ caerimonie in solemnium Liturgiæ, tum sacrorum cinerum cultu, sita ut illi ipsi nostrarum derisores contemptoresq. religionum, ad earum nonnumquã aspectum permoueantur. Celebratur quotidie magis nõ à Catholicis modo, sed etiam à Schismaticis ades nostra, quam Rex cum bonis omnibus ac fortunis Ruthenis ademptam ad nos transtulit. qui quidem ipsi nunc demum sentiunt, quanto è re diuina sit magis, eam à Societate, quã à Poporum superstitione curari: cum & à ruinis instaurari videant, & quotidiana rituum sanctitate fieri augustiorem. Passim inter se & coram nostris fatentur, è nostrorum cõcionibus vberrimum se fructum capere, lucem se aspiciere clariorem, inflammari animum ad penitentiam, à vitijs auocari, & ad recte facta traduci: cum apud suos Popos nihil experiantur eiusmodi. triginta amplius ad Catholicos accesserunt, atque in his vidua nobilis, quæ non paucos ad eandem religionem suo exemplo moribusq. pertraxit. ea ne humanarum rerum procuratio à diuinis animum auocet, traditis suis genero bonis; quantum ad vsus vitæ sit satis tantum sibi ipsa reseruauit: domumq. sibi propter eadem nostram, vnde numquam abesse possit, exstruxit, precationi, ieiunijsq. continenter intenta. Populi pietas nihilo frequentia minor. tractat sacramenta solito crebrius: & quod mirum in ciuitate recens instaurata, & vbi schisma late vagatur, videri

deri debet; vniſ Paschatis ferijs, ſumpſerunt Eucha-
riſtia myſteria hominum fere duo millia . multiq.
item ſunt, qui peccatorum ſe vinculis eximant, ex
quo plurima quotidie ſalus animis.

L V B L I N I quoque in reparando Chriſti grege
Societatis cura deſudant. duos amplius & viginti,
qui in hæreſi contriuerunt ætates, ſacramento con-
feſſionis abſoluit, alioſq. complures ab Eccleſiæ com-
munionem ſeiunctos, ad eius imperium nutumq. con-
uertit. multi eius opera, ſtudio cæleſtium rerum in-
cenſi, Cænobiorum ſe legibus atque inſtitutis aſtrin-
gunt. nam qui ſe à vitiorum turpitudine ad frugem,
ab ira ad lenitatem reuocent, plures ſunt, quam vt
eorum duci ratio curioſe poſſit. Quamquam autem
per pauci in Collegio Lublinenſi verſantur, non ta-
men pagos finitimos negligunt. modo huc, modo il-
lud excurrunt, quò vel charitas impulit, vel neceſſi-
tas. expiati ſunt ab hæreſi peccatiſq. nonnulli: &
in eis acta ſimilia eorum, quæ geſta ſunt domi. Con-
ſeruatur ciuium in nos amor; & nouis ſemper offi-
cijs, quo nos numero locoq. ducant, oſtendunt. præ-
ter ampliſſimos hortos, & quas incolimus ædes, &
alia quedam huic tributa Collegio, viginti am-
plius florenorum millia triennijs ſpatio à varijs ſunt
accepta beneficijs. multa Senatus, multa priuati de-
derunt. ipſa quoque Polonia Regina, vt vbique apud
nos ſuam beneuolentiam teſtatam relinquat, cum ex
ſororis ſuæ legato (ea eſt Sueciæ Regina) non exigua
pecuniarum ſubſidia diuideret, ſuam quoque Branſ-
bergæ partem, ſuam Cracouia in Nouitiorum com-
modum

modum referuauit. Gratia nimirum Deo, qui spes solidiores affert, fore, vt qui hac exordiorum fundamenta iecit, largiatur etiam exitus quam similes.

RIGENSE, ET NIESVISIENSE
Collegia.

RIGAE assidua diuini verbi praedicatione non solum apud Polonos & ciues, sed etiam apud Germanos & Lotauos valde proficitur. Rutheni amplius decem, haeretici duodeuiginti dedere manus. Fuit in his publicus sectae minister, qui & publice haesim eiurauit, & parentem suum, qui ministri quoque munus obibat, induxit, vt à sacrilega Eucharistiae administratione se contineret, eamque ministrari pateretur à nostris. De Lotauorum & Paganorum in praedijs nostris concursu nihil attinet dicere, in quibus quidem sacramentorum & concionum pabulo sustentandis, ad morbum usque saepe nostri desudant. Nihil de Pontificij Iubilaei fructu commemorabimus: quae res vt plerisque visa est insolens, ita fuit omnibus salutaris. Ne omnia quidem pro animis suscepta itinera numerabimus, non minus frugifera quam laboriosa. Volmariae, quae futuri Episcopi sedes est (nondum enim Episcopum suum Liuania viderat) ea cernitur in incolis pietas, ea fiducia, vt si quid non modo hominibus obesse senserint, sed suis etiam iumentis; continuo ad Sacerdotes nostros medicinae causa consu-

confugiant. Nonnulli cum infici contagione pecus animaduertent, cadauera & exuias extincti pecoris afferebant, ut misericordiam captantes, pro viuo pecore preces elicerent: commeruitque eorum in Deum fiducia, ut aqua rite benedicta perniciem potata depelleret, & cadenti pecori subueniret. Quin ipsi quoque haeretici, quamquam palam ritus catholicos in honore non habent, clam tamen, ut multorum agrotationibus medeantur, eiusdem aquae causa ad nos mittunt. Itaque hoc quotidianum & solemne nostris est, ut aqua, sali, ac frugibus benedicant: & quod admirabilius est, deducuntur interdum ad mare Balticum, ut obnoxia veneficis retia sacris carminibus expient: interdumque fit, ut cum diu frustra in capiendis piscibus laborarint, subito ad Patris aduentum magnam vim piscium capiant. Ad retinendam autem hominum pietatem nulla à nostris praetermittitur caeremonia. decernuntur domi forisque supplicationes, in quibus ad uaria templa frequens populus coit. cumque huiuscemodi supplicationem in praedio nostro Sacerdos noster instituisset, & per sata supplicantium agmen ac pompa procederet, stomachari nobilis matrona cepit, seu propter agri sui vicinitatem, seu propter religionis dissimilitudinem; grauiusque suos rusticos accusauit, quod ad eam multitudinem sese aggregassent. sed mox sensit iracunda femina, quanti Catholicorum faciendi sint ritus: nam cum eius sata continentia sint nostris, de caelo tacta penitusque abrasa sunt illa.

cum hæc intacta atque illasa permanserint. Tam
 latos rei Catholica cursus non ferunt æquis oculis
 aduersarij, perstrepunt in suggestis, debacchantur in
 circulis, nihilq. non moliuntur, vt apud populum na-
 bis conslent inuidiam. multi hereticorum ministri
 inuehi pro concionibus in nos cœperunt, & seditio-
 num ac cædium nos auctores dicere; vt necesse fue-
 rit propositis de religione quæstionibus, eorum au-
 daciam reddere segiorem. at præclari doctores mi-
 nis hisce perterriti, abnuere sine pudore certamen,
 negare sibi licere sua per decreta nobiscum congre-
 di, omni disputationis genere prohiberi, siue id stylo
 fiat, siue contentione verborum. Vbi hæc non pro-
 cedunt, dantur ad Senatum litteræ, vti sibi cura esse
 vellet non tam nostram contra petulantissimos ho-
 mines causam, quam publica communisq. rei. Obsti-
 tit aliquantulum eorum audacia Senatus, & ijs in-
 uisitissimis, Gregorianum etiam Calendarium admi-
 sit. quæ res mirum in modum hostiles iras acuit. illi
 scholarum indicem pro Gymnasti foribus affixum
 contumeliose reuellunt ac lacerant, in eiusq. locum
 alia schedarum probra præfigunt. sed, quod grauif-
 simum est, cum Minister quidam à Senatu seuerè mo-
 nitus esset, vt se à turbulentis concionibus contine-
 ret; is tantum abest, vt dicto audiens fuerit, vt pro-
 suggestu maiores turbas fecerit. exacuit in maledi-
 cta & contumelias nostri nominis intemperantem
 linguam, vt rabie accensus populus in eadem no-
 stram, nocte illa, quâ natalitia Saluatoris excipiunt,
 tum cum diuinis operabamur, irruerit, inconditisq.
 vocibus

rocibus ac clamoribus diuina cantica perturbavit, manus etiam in nostros iniecerit, lapidibus, pugnis, alapisq. multarit, omnia denique per summam religionis contumeliam polluerit ac violarit. cumq. recipiendi anhelitus causa, improbi sese è templo in cæmeteriū proximū contulissent, ostiorū exclusi claustris, ex ipso cæmeterio, Chori fenestras lapidū imbre concutiūt: vt de nostris sint vulnerati nonnulli. Diebus interpositis non ita multis, cū primū impetū vidissent irritū, alij alijs in locis mille amplius de nocte vt nostras ædes euerterent, conspirarunt, cū interim nostri ad placandū Deum sese toti conuertèrent. Sed placuit Deo per honestos viros incitata plebis impetum continere, tum cum machinas ad euertendas iam diffringendasq. Collegij fores admo- uerat. eodemq. tutore atque adiutore Deo, crescente postea in vrbe tumultu, graua sunt euitata pericula: vt crebris iam documentis appareat, quantæ sit ipsi Deo curæ nostrorum salus, quos toties ab improborum conatibus consilijsq. defendit. Tamen in tanta facinorosorū vbertate non desunt, qui sua nos pietate solentur. et, quod in miraculis est habendum, superant etiamnum virgines sacræ duæ è Cisterciensi familia, quæ sexaginta ipsis annis, quibus Lutherus hic viget, numquam à religione Catholica desciuerunt. earum altera centesimum, altera octogesimū excedit annū: ea vitæ sanctimonia ac pietate ambæ, vt de stas suæ familiæ ieiunijs in summa senectute nihil remittant; sacrificijs omnibus, quæ in ipsarum æde tria & quatuor interdum peraguntur, nixæ genibus

nibus semper adsint. cumq. proxime in grauissimo
 ciuium tumultu, rogarentur à nostris, vellent ne
 tātisper, dum pacatæ res essent, in prædium quoddã,
 ne quid incommodi paterentur, abscedere; præcise
 negarunt, certæ potius de vita, quam de canobij di-
 sciplina discedere. grauissimum testimoniũ veri-
 tatis, viuum & spirans adhuc in aduersarios, sed ef-
 franata peccatorum licentia, & insana libertatis
 amor in tanto splendore lucis non sinit dispicere ve-
 ritatem.

CALISIENSE Collegium ab Archiepi-
 scopo Gnesnensi Regni Primæ proximo anno insti-
 tutum publicas scholas aperuit, ad easq. ex hereti-
 corum disciplina multi conuolant. viget pietas, dum
 coluntur ingenia; & ad nostrarum meditationũ exer-
 citationes viri nobiles admittuntur: quorum vnus
 vbi sensit, nihil in humanis firmum ac solidum esse,
 societate nobiscum inita, curas suas ad vera bona
 & aterna conuertit. Hic quoque sacramento-
 rum creber est vsus: sensimq. frequentandæ Eu-
 charistia, salutandæq. ter quotidie Dei Parentis con-
 suetudo longo interuallo reuocatur. Agitur & cū
 hæreticis plurimo ipsorum bono; abductiq. sunt à pe-
 stifera secta duodecim tredecimue. ad eos sanandos
 præbentur nobis aditus non difficiles. ipsi se dant,
 & quid de familia nostra sentiant, declarant etiã hu-
 manitate nonnulla. Quo in genere Præfecti in arce
 Vicarius, quamuis numeretur hæreticus, cum du-
 rior esset annona, mutuo nobis frumento subuenit
 nec passus est, quod mutuum dederat, sibi reddi. quæ
 ex

ex re conijci licet, quemadmodum in nos animati Catholici sint, quando aduersarij ipsi se tales praebeant. Atque ut ceteros beneficos sileamus, sacerdotum Antistes, is qui Collegium nobis condidit opibusq. firmavit; ut suam consuetudinem tueretur, cum Bibliothecam nostram multis libris locupletauit, tum multo nos aere donauit.

NIESVISIENSE Collegium, ut proximo anno demonstratum est, est illud quidem adhuc in initijs, sed tamen non sine suis frugibus ac prouentu. Nuper apertus est ludus, & auditores ventitant quadraginta. Confitentium autem domi forisq. celebritas satis magna. quo fit, ut cum à reliquis sceleribus multi desistant, tum ab heresi schismateq. non pauci. Ex his resipuere septemdecim. cogitur & multitudo puerilis ad Catechismum: in eoq. ut strenua, ita fructuosa collocatur opera. Nouogrodecum Comitij provincialibus Sacerdos est missus, qui non modo conciones apud haereticos et schismaticos habuit, sed cum ijs etiã praesens disputationis certamen. Varijs in aulis plurimas confessiones accepit, & ad Ecclesiam obedientiam familias interdum integras nec obscuras è schismaticis Ruthenisq. conuertit. Senex claro loco natus, cum aqua intercute laboraret, post multos nostrorum labores ac contentiones, haerese tandem abiicit. is postea cum à peccatis animum confessione soluisset, corpus etiam tumoribus liberauit. Concessus est auctori ac fundatori Collegij, cum ad Regni Comitiam iter haberet, Sacerdos è nostris. cuius protectionis
singula-

singularis vtilitas, salus coniungi fuit, quæ à Catholicis ante seiuncta, suum postea imitata virum, ad Ecclesia nutum potestatemq. se contulit.

D E R P A T E N S E.

D E R P A T I varijs scholarũ ordinibus Academia distincta, auditorum quoque varietate et multitudine floret. celebratur à Polonis, Moſchis, Estonibus, atque Germanis, & in Germanis à Lutheranorum ciuium, & senatorum Derpatensium filijs, quos vniuersa Societas non tam litteris atque doctrinis, quam Catholicis moribus ac virtutibus expoliendos censet. adhibet ad id sodalitorium, vt consuevit, præsidia: in quibus quotidie sentit, quantum ad optimam iuuentutis educationem insit ponderis ac momenti. vbi autem ab erudita iuuentute distissimus, primæ curæ ad reliquum genus hominum referuntur, curatur à nobis, vt proxime demonstratum est, non vnum tantum hominum genus. nam cum hic ea nationum, quam significauis, varietas sedem habeat, nulla Deo iuuante gens est, quæ nostrorum operã officiumq. desideret. Estones, qui ferme agricolæ sunt, & propria ac dissimili ceterarum lingua loquuntur, licet varijs subiecti sint dominis, nec ipsi semper Catholicis; tamen eo vsque in Catholica religione persistunt, vt catholicos Sacerdotes admirabili benevolentia ac ueneratione prosequantur. hanc nimirum antiquam fidem asserunt, et præter ceteras adamandam. hi de longinquis sepe locis in equis

quadrigisq. veniunt, ut secum aliquem de nostris
 auehant, qui vel missa sacrificium apud se peragat,
 vel spectris obnoxias ades sacris ritibus expiet; uel
 denique quidquid ad victum adhibet, benedicat. Sed
 cum in omni loco promptam Societatis experiun-
 tur operam, tum in excipiendis sacro fonte pueru-
 lis: è quibus excepti sunt hoc anno mille circiter &
 ducenti, plurimisq. adhibita cerimonia, quas in eo-
 rum ante baptismis Sacerdotum incuria præterierat.
 Habent Estones in agris suis templa complura, loco-
 rum interuallis ualde disiuncta, quæ celestibus dita-
 ta muneribus, & summorum Pontificum indulgen-
 tijs, statis anni diebus maxima frequentia celebran-
 tur. huc illi nostros euocant, ut ad paratam iam mes-
 sem aduolent, & Christi condant in horreum. ita fit,
 ut Estonum tantum causa in uaria loca sepe sit ex-
 currendum. septuaginta hoc anno institute sunt pro-
 fectiones, non nostrorum minore, quam ipsorum Esto-
 num uoluptate. Affert peregrinandi cupiditatem
 cum minime dubia animorum utilitas, tum sincera
 hominum beneuolentia, quam in excipiendis maxi-
 me nostris, muniendisq. liberali uiatico præferunt:
 ut iam nostri quocumque ad Estones se conuertant,
 itineris subsidia non requirant. simul ac cognitum est
 ad ipsos Patrem aliquem accessisse, cepisseq. Chri-
 stiana legis explanare principia; confestim per inter-
 nuncium Pagorum uicinitas admonetur: ex usq.
 complures ad accipiendam salutarem doctrinam
 momento conuolant: & sicubi nocte noster ille con-
 sedit, prima ad eum luce conueniunt, ut uel sacrifi-
 cantem

tantem videat, vel aliquid de catechismo perdiscat.
 Atque hic Estonum ad nos concursus non minor
 est domi, quam foris. adeptus est concionator noster
 Estonica lingua usum, barbaræ illius quidem & pe-
 regrinæ, sed tamen ludibundus; & tam nullo tempo-
 re vel negotio, ut eam Lutherani negent sine magi-
 cis ab eo artibus potuisse perdisci: infestis quippe
 oculis tantam auditorum in ade nostra frequentiam
 Lutherani ciues aspiciunt, præsertim quod eadem
 concionis hora, suas alia in ade Minister conciones
 pestilentes habet. tribuunt & præstigij demonum
 pulsos è corporibus morbos, ut aquæ rite benedictæ
 vires, & areiq. agni, quibus illi pelluntur, infirmet.
 Sed fecit Cardinalis Radziuilus, ut deiecto de con-
 cionandi munere Lutheranis ministro, qui hæc in au-
 res multitudinis infundebat, hæreticorum ora com-
 pesceret. Sequuntur Poloni, qui huc post recuperatâ
 Livoniam ab eorum Rege Stephano commigrarunt.
 hi licet omnes Catholici pene sint, habeantq. Polonũ
 Parochum; quotidie tamen turmatim ad nos con-
 fluunt, vel sacramentorum causa, vel sacrificij. Sunt
 & Poloni milites, qui in finitimis resident arcibus,
 quorum animis easdem curationes Societas adme-
 uet. amant illi nostros & complectuntur officijs, fa-
 cileq. se patiuntur, si quando de salutis cursu desce-
 xerint, in viam reduci. itaque mira in multis exitit
 commutatio. Sed ne Moschi quidem negliguntur à
 nostris. Hi Græcum sequuntur schisma in religionis
 ratione: & ex his ad Latinorum communionem tra-
 ducti sunt octo, habitæq. in eorum suburbio non in-
 uiles

utiles conciones. Restat postremum genus hominū Germanorum, ex quibus sanam atque integram religionē qui colant, per pauci sunt. sunt enim à Luthero plerique, et mutuo quodā impediti metu, à nostrorū consuetudine vsq. refugiunt. itaque vix vnus & alter à magistro discessit. sunt tamen qui concionatori nostro dent operam, interdumq. genibus nitantur in sacris. leniuntur Catholicorum rituum observatione non pauci, partim supplicationū pompa, partim pijs spectaculis delectati. Nec desunt heretici, qui nostros euocent, vt vel parturientium periculis, cereis opulentur agnis, vel domicilia veneficij infesta perpurgent. Quin Lutheranus quidam Consul patrem adduxit in pradium, vt & suis in adibus recens exstructis sacrificaret, & baptismo lustraret infantes, diuināq. legis summam subiectis sibi populis explicaret. quod ipsum ab alijs nobilibus Lutheranis est factum. Regius quoque Derpatensis Oeconomus, quamuis Catholicæ non assentiatur Ecclesiæ, mandat tamen vbique suis, omni vt humanitate nostros excipiant. ipse vero ad cultum domesticum ac sacrum non pauca contulit, & pro viribus, ne quid de libertate nostra minueretur, pugnavit. Extremo fere anno non pauca ad diuini cultus propagationem sparsa sunt semina. constitutum est ex interpretibus Seminarium, quorum nostri vtantur opera ad explicationem doctrinæ christianæ: iamq. in eo sunt, qui Lotauæ, Estonicæ, Ruthenicæ, Latine, Germane, Lituanicæ, Sueticæ, ac Polonicæ norint: qua linguarum tanta varietas è varijs finitimisq.

P

timisq. nationibus, quæ huc conflunt, efficitur. Sunt
 & huius Collegij fundamenta iam iacta: acceptiq.
 ex ea, quæ quondam fuerat, arce, alijsq. bonis an-
 nui redditus florenorum fere bis mille. addita etiam
 sylua cadua, multis passuum millibus longe lateq.
 vasta: & attributa rusticorum familia centum cir-
 citer ac sexaginta, quod quidem in ædificium no-
 ui Collegij commodissime cedit. adiunctæ insuper
 ædes quædam, Cœnobio, quod iam nostrum est, con-
 tinentes. traditumq. cum area ambituq. domorum
 ingens & augustum Dei Matris templum. quod à
 magno Mosconia duce, qui decessit, fratri regis Da-
 nie, qui eius nepti nupserat, ad Lutheranam labem
 relictum, Deus nobis videlicet reseruauit. Sed Po-
 lonia regis liberalitas de familia nostra tam meriti,
 nequaquam satis ornari verbis & prædicari potest.
 is etiam vt quamprimum Societatis operas aduo-
 caret, vectigalis nomine elapsi iam anni, florenos
 mille quingentos, partim numerandos curauit, par-
 tim frugibus persoluedos. Itaque in ipso B. Ma-
 ria templo, eiusdemq. conceptæ Virginis ferijs, quo
 die in possessionem templi venimus, à votorum in-
 stauratione Collegij sunt ducta primordia. Vix di-
 ci potest, quam hæc rerum conuersio eos, qui præ-
 fectis arcis subijciebantur, delectauerit, malentes
 multis partibus Societati nostræ, quam regijs præ-
 vere præfectis. Itaque campanam, quam annis an-
 te triginta, hæreticorum Moscorumq. causa in ter-
 ram alte defoderant, effoderunt; vt alteri tem-
 plo, quod prædio nostro adiunctum est, vsui ef-
 fet.

set. alteram item alij annos etiam ante triginta sublatam è templo, demersam occultauerunt in fluuio, certa spe nixi, aliquando fore, vt sedatis diuturni belli tumultibus, religioni Catholica deseruiret. Atque hæc sunt Collegij Derpatensis initia, postremi in Europa præsidij ad orthodoxam fidem vel retinendam vel propagandam. Nam præter vicinum Suetia regnum, per amplã nos attingunt Moscorum prouincia. quã commodè ad ipsam Moscam eius imperij Metropolim non longis itineribus adiri potest. ea autem cum inter Europã Asiãq. fines sit interiecta, iter aperit nostris ad reliquos in Indiã fratres. Nec vero Moschi, qui extra Derpatum in suburbio mercaturam exercent, à nostris abhorrent: quin ea est de Societate apud illos opinio, vt Germanos, qui hic versantur, hæreticos; nos antiquæ fidei homines & religionis appellent. Id igitur restat vnum, vt complures fratres in partem laboris veniant, & quæ tam pulchre per reliquos huius vineæ cultores orsus est Deus, sua angeant & propagent industria.

RESIDENTIA ALBAE IULIAE.
& Leopoliensis Missio.

IN Alba Iulia sede, si eos quoque, qui apud Principem morantur, enumeres, vndecim omnino reperias. Hic autem primæ curæ sunt, vt is quem dixi Princeps sic educetur, vt & Regis Polonici expectationi

Etationi respondeat, & inter tot haresum monstris
 insignis Catholicæ religionis defensor & propugna-
 tor euadat. in quo vno tantum putatur esse momen-
 ti, vt in ea viri boni sint spe, fore, vt quemadmodum
 ab vno iuvene Principe Catholica in ijs partibus est
 euerfa religio, ita ab hoc quamprimum Deo adiu-
 uante reuocetur. Gymnasii melior hoc anno iam
 forma est: classe quadripartita distinguitur: dua habē-
 tur in aula, reliqua in Ciuitate. Inſtituuntur vna
 cum Principe, procerum liberi ac Senatorum: cumq.
 Catholici iam sint omnes, nec parentum minas ma-
 gnopere reformident; magnus ad res gerendas cam-
 pus sese noſtris aperit. ratam hanc ſpem facit opta-
 tis euentis diuina benignitas, & inſtituta perſtat.
 certe ex iſſis concionibus, catholicorū paulatim nu-
 merus increbreſcit, hæreticiq. proceres mitigantur:
 vt de multis hoc confirmari iā poſſit, eos à nobis eſ-
 ſe, quamuis humano forſitan metu occultet fronte
 ſententiam. cumq. in comitijs de exigendis pellen-
 diſq. noſtris, aduerſarijs nonnullis vrgentibus, agere
 tur, non defuerūt vel ipſos inter hæreticos, qui cauſam
 noſtram publice ſuſciperent agerentq. Capta
 ſunt etiam res futuri Collegij regia liberalitate con-
 ſtitui: dataq. iam in id villula, ſyluaq. cum Ceno-
 bio, ſacra q. ade: & in ſcholarum fabricam certa
 quotannis pecunia.

LEOPOLIS, Ruſſia Metropolis præter Ca-
 tholicum Archiepiſcopum habet Episcopos duos,
 Armenorum vnum, Ruthenorum alterum. ſunt
 enim & ex incolis Armeni complures, ſed à Catho-
 lica

lica religione auersi. Hic igitur Archiepiscopus à P. N. Generali de collocando stabili aliquo Societatis domicilio cum contendisset, nec id in tanta nostrorum paucitate impetrare potuisset; duos tantum è nostris accepit: quorum tam strenua opera fuit, ut ad maiorem melioremq. pietatis cultum vniuersam permouerint ciuitatē. Exercitijs potissimum spiritualibus, et sacramentorum concionumq. frequentia, collaboratum pro animis est. Catechesis etiam inducta, doctiq. publice Sacerdotes & Clerus expe diendi rationem, quæ ad conscientias & officium hominum pertinent, sed tanta vinea, si verum querimus, plus desiderat operarum. Quod si in hoc celeberrimo regni totius emporio, quò ex Armenia, Scythia, Valachia, Moldauia, alijsq. disjunctissimis regionibus multitudo concurrat, aliquas aliquando sedes Societas locet; videre iam videmur, quanta animarum futura sit seges: cuius iam rei non lenia cernuntur initia. Excitauit Deus matronam viduā, pietate atque opibus æque diuitem, quæ commode vrbis loco ad ædificium area coempta, domicilium suis nobis sumptibus exstruit, cui si aliorum quoque accedat benignitas diuinitus excitata, confecta Deo ducere res erit.

RESIDENTIA VARADINENSIS

in Pannonia, & Zeplacensis Missio.

VARADINVM missi sunt duo. est autem hæc Pannonia ciuitas satis frequens, se-

P 3 Etarum

Etarum varietate referta : abundat enim hereticis Turcisq. compluribus, ex quibus utrisque non contemnenda facta sunt lucra. Catholicis autem qui vix duo millia censentur, consimilis utilitas est allata, praesertim pestilentia saepeq. prementente. Sed rem suam Deus, prodigiorum quoque promouet insolentia. curantur agrorum corpora Sacramentis & curationibus animorum, cereisq. agnis terrores demonum & spectra fugantur. Verum qui Catholicorum numerum auget, is quoque haeretica nequitia ministros, ne suis zizanij's spem sementis extinguant, de medio tollit. obiit enim impius ille minister, qui in hanc ciuitatem Caluini pestem primus inuexit. Hunc dicitur aliquando vir consuluisse Catholicus, anceps & nutabundus in fide; exactoq. iureiurando, multis precibus obsecrasse, sibi ut aperte diceret, in tanta sectarum ac religionum varietate, quam tandem optimam ac verissimam existimaret: coactusq. iureiurando minister, ita dixisse, Ad aeternam salutem consequendam tua fides est melior, ad carnem fouendam, mea. indicauit velle nolle de notum illud aeternis ignibus caput, ex quo tandem fonte haeresis fluat; nec quemquam à Catholica religione desciscere, nisi qui Christi crucem oderit, carnem adamet.

ZEP LACVM vrbs est finitima Turcis, & vt alia multa, haeticis Catholicisq. permixta. huc etiam nostri venere subsidio. nam cum pestilentia ciuitas laboraret, à qua mortales omnes abhorrent

horrent, sacerdos è nostris studio alienæ salutis incensus, ex ijs ipsis, quos pestilens morbus inuaserat, centum ac triginta expiauit. lustrauit etiam baptisate quattuordecim, & pagos vicinos oberrans, nihil quod è re diuina videretur, omisit. Sed quoniam hic de nostris, regionis sermonem natus est nemo, ex alumnis disciplina nostra præsidia linguæ petuntur. Ex ijs quidam catechismi beneficio pagos quinque & viginti; alius quindecim in religione catholica sustentauit. Duo alij à P. Prouinciali è pontificio regioq. seminario missi, pagos item octo tanta cum laude atque utilitate lustrarunt, vt non modo laborantes in fide firmarint, sed etiam non paucos ab ipsa hæresum contagione retraxerint. Pater concionum fructus excipiendis confessionibus colligebat; scilicet non exiguos, præsertim metu mortis iniecto à pestilentia peracerba atque inusitata: cuius vitandæ causa reperti sunt, qui summis in arboribus nidos sibi animum more construerent: quorum tamen plerosque vel atra lues, vel inedia ipsa consumpsit. itaque qui salutem animi diligebant, certatim concurrebant ad nos, vt catholica in Ecclesia extremum vel spiritum sibi liceret effundere.

CRACOVIENSIS PROFESSORUM,
& Probationis Domus.

CRACOVIÆ Societati duæ sunt sedes, quarum altera Nouitiorum est, nuper instituta; cuius rei causa proximis huius anni comitijs delata sunt ædes Parochi, templumq. sancti Matthie, opera auctoritateq. Thomæ Plazæ, qui non modo, ut Cracouiam Societas acciretur, auctor magnopere fuit, sed etiam suas ædes nostris, cum egerent hospitio, patere semper voluit. ad alendos vero Nouitios pientissima Castellana Cechouiensis, quæ huius fortunæ domus stabiliendas fundandasq. suscepit, duo contulit prædia. hæc aliquot annis ante perpetuos redditus Cracouienti Societati decreuerat: sed cum maleuolorum sermonibus rem differret, nuper nostrum ingressa templum, & sacrorum cultum admirata, celebritatemq. religiosi conuentus, ad id quod iam pridem cogitauerat, animum retulit. Euocato igitur moderatore domus, statim testamenti tabulas conficit, & bona quædam, nullis adiectis conditionibus vel oneribus, Societati legat: ex quibus annui floreni (is est nūmus denariorum fere nouē) capiuntur circiter octingenti. ita breui hac Nouitiorum migratio fiet. Multum autem nobis profuit ad colligendam hominum gratiam sacrorum diligens procuratio: nec minus ad excitandum ad similem imitationem reliquum clerum. Nam & ædes maxima cernitur iam splendidior, & vna omnium vox est, Iesuita-

Iesuitarum aduentu diuinum cultum quodammodo restitutum. ceteri quoque ordines studio æmulationis incensi se reuocant ad industriam, nec patiuntur sua squallere templa, cum nostra niteant.

Altera, quæ ad S. Barbara sedes est, aliena se misericordia opibusq. sustentat, nullo suo reditu ac prouentu. sex sacerdotes alit, qui animorum commodis salutiq. prospiciant. Habentur Dominicis diebus quaternæ singulis conciones plurimo conuentu: patriq. studio ad sacramenta concurritur. Reconciliati sunt Ecclesiæ Catholica vnus & septuaginta, quàmquam haberi singulorum non potuit ratio: constat enim ab alijs alios, qui subsidio nobis venerunt, ad sanitatem esse traductos. dederunt se nobis principes viri duo, quorum cum atate consenuerat heresis: vt miraculo prope fuerit eorum in gratiam reditus cum Ecclesiâ. Erat quidam Calvinistarum signifer & minister, quocum Sacerdos noster quam occultissime, ne quid emanaret, agebat; flexitq. pertinationem hominis constans pater, & qui fuerat magister erroris, factus est repente discipulus veritatis. heresi remisso nuncio, eam ipsam publice in æde maxima, totiusq. ciuitatis oculis reuocauit. quæ res non sine solempni carimonia apparatug. transacta est. habuit Sacerdos noster de heresum fonte sermonem, vt opportunas huic morbo medicinas afferret: cuius ita probata concio est, vt vel ipsis aduersarijs, quibus hic abundamus, admirationi fuerit. Huius palinodia vt religionis hostes perterruit, ita Catholicos subleuauit. erat enim vir grauis non
ætate

etate modo, quippe sexagenarius, sed etiam litteris
 & doctrina annos triginta publicum ministrum ege-
 rat, veneratq. paulo ante Cracoviã, euocatus à suis,
 ut in ægri ministri locum munusq. succederet. nec mul-
 tis ante diebus concionem habuerat apud suos, qua se-
 re tota in eorum fictos et simulatos mores grauius est
 inuestus. quare cum mox in hæreticorum oculis, & in
 clarissima ciuitatis luce eam ipsam, quam docebat, hære-
 sim eiurauit; vix dici potest, quam hoc vno facto im-
 proborum synagoga cõciderit. Non minus illustris fuit
 alterius reditus ad Ecclesiam, qui ipse inter hæreticos
 familiam ducebat, & nouam doctrinam eudebat. spargebat
 hic longe lateq. virus pestilentis doctrinae, et quod ue-
 nenata lingua non poterat, pernicioso calamo aspira-
 bat. disseminabat per Transyluaniam Arriū, & Dia-
 goram, ut iam ante fecerat in Polonia, & suo aduen-
 tu contaminabat omnia. sed ne latius pestis illa ma-
 naret, rex de religionis incolumitate sollicitus, con-
 quiri iussit hominem, & in custodiam tradi. quod ille
 cum presensisset, sine cunctatione profugit. postea
 diuina oborta luce se ipse collegit, litterasq. ad Re-
 ctorem Claudiopolitanum & Viennensem dedit. in
 quibus erat, certum sibi esse, ad Ecclesiam redire;
 comperisse se denique in tot sectarum varietate ac
 multitudine, aut religionem esse nullam, aut vnam
 veram esse Romanam. Cum igitur Cracoviã ad nos
 venisset, & suum nobis consilium ac voluntatem
 exposuisset; quamquam nostri eius constantia nequa-
 quam satis fidebant, ueriti ne metu potius aliquo re-
 si-pisceret, quam veritatis amore; tamen non com-
 mittendum putarunt, ut qui sanitatis significationem
 daret,

daret, ei panitētia locus ac medicina deesset. itaque domi nostrae receptus, sensim eò deductus est, ut, quod uix fieri posse videbatur, in omnium Academicorum corona, & in maxima uulgi frequentia, omnes haereses eiuravit; editaq. ex instituta formula religionis catholicae professione, reuocationem illam suo chirographo consignatam testatamq. uoluerit. subsecuta de inanissimo haesum cultu sectarūq. deliramentis est concio, in qua de Caluini schola uir nobilis cū ad se redire cepisset, & in dubiū egregij magistrī dogmata reuocare, dubitationes suas cū concionatore nostro. cōmunicauit. quae quoniā facile eximi potuerunt (nihil enim contra uim ueritatis ualet) spes est, ad eandē breui religionē eū quoq. uenturū. Institutiū porrò Cracouiae est Misericordiae nomine sodalitiū, cui et ex clero & ex ciuitate uiri graues dederent. hi crebro tractāt diuina mysteria, stipem in cōmune cōferūt ad eos potissimū subleuādos, quos à quæredo uictu uel morbus retrahit, uel uerecundia. nec tamen ceterorū solitudo deseritur. multos, quos alienū æs in tenebras abdidit, dato pretio soluēdos curāt. familias etiā quasdā ad summā redactas inopiā statis elemosynis alūt: et ut charitatem cum christiana humilitate cōiungāt, ad templorū ualuas æs corrogāt, multaq. eiusmodi ad meditationē pietatis excogitāt. ita fit, ut exēplo sint ciuibus uniuersis et societatis nomē, quod hic erat inuisū, iā sit in honore. Altera etiā Dei Matris nomine constituta sodalitas est, presertim ex Academicis: quæ ne suis quidē factibus uacua est: nā & Theologiæ ex ea doctores & alij duo ad probationis domum prodierunt.

MISSIO

M I S S I O S V E T I C A .

ETSI Lutheranam post haresim Suetica natio
 varijs sectarum pestibus afflictata, vix maio-
 rem spem aliquam futura salutis attulerat; ea tamē
 postquam optima illa Regina, de cuius virtute iam
 scripsimus, vnicum in regno illo Catholici nominis
 propugnaculum, morte sublata est, effecta se ipsa de-
 terior, ita furere in nos cœpit, vt propius factum sit
 nihil, quàm vt tot amorum seges, tantiq. agricola-
 rum labores funditus interierint. Nam præcipua
 regni pestis hereticorum ministri, vnà cum sui simi-
 libus, præclaram se nactos occasionem rati extermi-
 nandi nostros, delendæq. memoriæ catholici generis,
 nihil non tentarunt, vt improbissimi sui voti compo-
 tes fierent. incitare igitur in nos vulgus, odia multi-
 tudinis inflammare, quærere procerum, qui nobis
 obesse possent, opportunitatem & gratiã: eosq. per
 numina, per patriam, per sectam obtestari suam, sua
 ne causæ deessent, consulerent otio publicæq. rei, &
 cum communi, cum priuata salutè seruirent. tum
 demum dicere aduenisse tempus, cum peregrina re-
 ligiones eijciendæ, retinendæ patriæ forent. adire
 cum proceribus regem, flagitare vt Romanenses, ac
 Iesuitas potissimum regni finibus exturbaret. Sed
 cum Rex nequaquam inuidorum ac maleuolorum
 voces audiendas putaret, filiusq. Princeps sese ma-
 gna vi pro Catholicis interponeret, eam moderatio-
 nem adhibuit, vt in gratiam importunissimorum sup-
 plicium

plicum, reliquis in Poloniam dimissis, Sacerdotem
è nostris vnum postulationi filij pietatiq. concede-
ret. tulerunt id aduersarij tum quidem animis non
iniquis, sed procedente die cum sacerdotem illum
non male suam apud Principem collocare operam
animaducenterent, aliosq. sibi adiungere, qui sua ipso-
rum lingua conciones publicas adornarent; veriti
ne is longius, quam sua ferret voluntas, progrede-
retur; miseri vehementius angere & maiora quadam
in nos moliri. Perbelle autem accidit, vt secundas
nuptias Rex appararet: ad quas cum ex toto regno
frequens vndique concursus fieret, & nemo non, vt
solet, exporrigeret inter epulas frontem; multa de
nobis libere vltro citroque iactata sunt: nullus ta-
men publicus tumultus extitit, priusquam à nostris
Quadragesima est inchoata. Quo tempore cum sese
Princeps à communi conuictu cætuq. disiunge-
ret, & Ecclesiæ Catholicæ leges ritusq. seruaret,
erupit iterum in nos temulentorum hominum auda-
cia: & nos ipsos figere maledictis instituunt, terrere
minis, patronorum querere contra nos gratiam, re-
gina aures recens sponsæ onerare mendacijs, ad re-
gemq. dirigere, vt è suo regno primo quoque tem-
pore nos extruderet. suscepit suorum causam omni
studio ac contentione Regina, & vt facilem muniret
sibi ad impetrandum viam, venit in mentem hoc
vnum à rege dotis nomine postulare, vt si publi-
cam incolumitatem & otium amet, Papæ declama-
tores, regniq. vniuersi perturbatores abigat. Rex
cum se offensum iudicasset, amota Regina, rem agi-
tare

zare cum suis, & quid tandem tanto cum apparatu peteret, sciscitari. inuehūtur illi subito in religionis nouæ cultores, quo nostros nomine non obscure carpebant, accusare & proditæ fidei ministrum quemdam, Stocholmiensem Parochum, qui paulo ante à Iesuitis abductus, audacter inter suos de rebus Catholicis loqueretur. hunc ad Iudicium, hunc ad pœnam deposcunt. Rex vt aliquem seditionis exitum inueniret, & ira percitos animos mitigaret, iubet eis hominem obijci, in quem suo arbitratu animaduertent. hunc illi in suam traditum potestatem Stocholmio euocant, & miris modis exagitant. in hunc æque summi atque infimi petulantèr insultant. luditur à ministris, & vt in ipsorum verba iuret, ad aras vsque pertrahitur. quod ille cum constantissime recusaret, & nefarias illorum religiones execraretur ac ritus, plagis oneratur atque conuictis: cogiturq. vestes, quibus suis in templis vti solent, induere, easdemq. iniectas per vim rursus detrahunt, summo dedecore atque ignominia. tum laruatus Antistes pulsat scapulas baculo, & in custodiam abripi iubet: quò dum rapitur, ab ipsa quoque plebe, qua cateruatim ruebat, misere conscissus est: vt miraculo prope fuerit, non eum furentis multitudinis impetu obrutum esse. Hoc ita male multato, ea crudelitate nondum saturi, in alium quemdam Catholicum irruūt, & in hospitio nihilo clementius tractant. alios vero Catholicos, quos reperiunt, vel eadem feritate diuexant, vel in carcerem tradunt. hos minis, illos ter-

vent

vent iniurijs: principemq. virum nostris partibus
vehementer addictum, suo munere & loco mouent.
nec multum absuit, quin suam in nos nondum sa-
tiam crudelitatem expromerent. non enim de-
erant, qui in nos quoque minas intenderent, sicas
vibrarent, voce terrerent. ac licet nihil in Sacer-
dotem nostrum metu Principis ausi sint, is tamen
ex catholicorum iniurijs ac calamitatibus, quibus
mederi non poterat, omnium maxime torquebatur.
erāt enim per regias nuptias sublata iudicia, mu-
tum erat forū, infirma Principis auxilia, cui ne adi-
tus quidem patebat ad patrem. quocirca præcipuus
quidam minister, qui & à suis Archiepiscopus no-
minatur, celerrime Stocholmiam aduolans, in spem
venerat euertendæ funditus rei catholicæ, & vero
propius factum est nihil, quam vt scelerata consilia
funestum exitum sortirentur. sic enim ministri furo-
re incitata plebs est, vt toto foro volitaret ferro ac
contis instructa. Rex tantam hominum insolentiam
diutius non ferens, durissime eo accepto ministro,
compressaq. aliquantulum hæreticorum turba,
mittit illico ad nostros, vt quieto solutoq. sint
animo. eximiq. iubet Stocholmiensem Paro-
chum è custodia, & improborum acta rescindi.
Sed ne Deus quidem passus est diutius tantam im-
probitatem inultam atque impunitam abire. a-
lios alijs calamitatibus & malis affecit. quos-
dam fulmine, alios repentina immissa morte prostra-
uit. nonnullos aquarum vis, quosdam mor-
bus pestilens interemit: atque in his regias quasdam
ancill. et

ancillas Reginaq. fratrem & sororem. Stocholmia sulphure pluit, aliaq. sunt animaduersa prodigia, maiorum fortasse cladum malorumq. prænuncia. sentiet aliquando hæreticorum obstinata peruersitas, quamquam in hominum sceleribus Deus conuiuet interdum; non tamen indormire; debitaq. pœnas in suum tempus maleficis reservare. Princeps in tanta hæreticorum nequitia, antiquam tamē pietatem obtinet, quotidieq. magis animum in religione confirmat. quin sorori quoque Stimulos admo-uet: vt quæ leuitate quadam à veritate deflexit, eā si possit, ad penitentiam facti reducat. nihil autem est quod Deo duce desperet. Missus ad eum concionator est, qui Germane nouit, cui frequens dat operam auditor. nec ei propediem Sueci deerunt: est enim ad instituendum Sueticum Seminarium exposita iam pecunia, quam proxima Regina legauerat. Itaque in Polonia breui nos confidimus habituros, vnde ad eam inuandam tuendamq. nationem, auxiliorum opportunitas peti possit.

MISSIO AD AVLAM REGIAM.

SED cum è varijs nostrorum itineribus, tum è Sacerdotis nostri missione ad aulam Regiam, multa ad animos profecta sunt commoda. Cum enim sapientissimus Poloniæ Rex nouem annis ante in Prussiam venisset, vt Gedenenses defectionem meditantés, ferro armisq. in officio contineret, id quod breui Deo duce admirabili industria ac virtu-
te

te perfecit. Palatinus Sendomiriensis Mariaburgensi arci praefectus, ut regis pietati, quem concionibus teneri latinis animaduverterat, gratificaretur, aliquem eiusmodi concionatorem a nostris impetrauit. qui missus una cum comite Mariaburgum, non modo propter ingentem vim procerum, virorumque nobilium, sed etiam propter regias copias contra Gedanenses paratas, in spem venit uberis frugis. cum regi se probasset, auctor praefectus fuit palatino Podoliae, ut primo Moscoviticae expeditionis anno, (is fuit seculi huius septuagesimus nonus) concionatorem illum Polonicae concionis gratia haberet in castris: erat enim tum regi a concionibus singulari prudentia ac doctrina vir, Stanislaus Socolonius: quem postea domesticis vel negotijs, vel valetudine impeditum cum dimisisset, discedere a nostro, quem iam gustauerat, non est passus. Eo igitur domi militiaeque quintum iam annum usus est, & hunc perpetuo apud se habuit. & quamquam pater, ut ab aula dimitteretur, non semel egit, non quod operam suam meritissimo regi non libenter impenderet, sed quod vita illa minime consentanea Societatis rationibus videretur; tamen cum eo rex carere non posset, negaretque fore, ut quisquam hunc sibi oculum (sic enim patrem appellabat) eriperet, non repugnandum regiae voluntati fuit, nec tristitia causa praebenda nostri ordinis amantissimo: praesertim ubi exploratissimum esset, tam honestam modestamque aulam non modo disciplinae patris nihil officere, verum etiam spe afferre utilitatis

& fructus. Ac si præcipua dumtaxat aliqua, quæ in
 eius Ecclesiæ rem superioribus perfecta sunt annis,
 ad memoriam reuocemus; erit quod auctori honorû
 omnium maxime gratulemur; quo illa duce atque
 adiutore sunt gesta. Profuit enim assiduitas concio-
 num, non modo in castris multitudini militari, sed
 in vrbe etiam, cum ceteris ciuibus, tum hereticis.
 habebat sacerdos hic conciones persæpe binas, polo-
 nicas ad populum, latinas ad regem: est enim rex
 Hungarus, & ob id magis in latino, quam in poloni-
 co sermone versatus: quamquam confluentium ad
 se procerum gratia, qui latine non satis norunt, polo-
 nicas etiam stans temporibus audiebat. Ex aula
 multus quidem extitit fructus, sed nihil ad eum, qui
 ex ipsa multitudine captus est: cum enim hic præ-
 ter catholicos, heretici, schismatici, iudæiq. versen-
 tur; unicuique generi ita cõsultur, vt in ijs iuuandis
 nullum commodum negligatur. Et vt ordiar à Iu-
 dæis; Grodnæ in eorum synagoga, pater exclusis pue-
 ris feminisq. ipsorû tamen permisso atque concessu,
 verba fecit: instituitq. ad eorum pellendas tenebras,
 frangendamq. perfidiam, frequentes tum publice, tum
 priuatim disputationes. cuius labores ne inanes es-
 sent temereq. suscepti, sua quoque Deus addidit auxilia,
 & surdorum aures ad veritatem, quam doceban-
 tur, aperuit. agnouerunt Messiam adolescentes Iu-
 dæi quatuor: feminæq. duæ ad Christû iam adductæ,
 in proposito confirmatæ sunt. His par Tartarorum
 accessit: cum sint Tartari Christiana religionis ho-
 stes non minus capitales, quam Iudæi. Quod ad
 here-

hereticos & schismaticos attinet, centum amplius schisma, aut hæresim reliquerunt: restitutiq. sunt Ecclesiæ hoc tantū anno septem & quadraginta, præter eos, qui repudiato schismate, ad eiusdem fidei cōmunionem societatemq. redierunt. Matrona nobilis vigesimum & eo amplius annū addicta Luthero, cum patris nonnumquam concionibus interesset, etsi in sententia illa quidem peruicaci obstinatione perstabat; acrioribus tamen conscientie stimulis agitata, statuit de orthodoxa religione inquirere diligentius: non tamen ad eā animum prius adiecit, quam disputantem cum sua sectæ ministris patrem ipsum aspexit. euocatus est Grodnam minister hereticus, cum eoq. acris est suscepta contentio; ceptaq. vtrunque cum sacrarū litterarū auctoritate, tum rationum momentis veritas agitari. sed cum ministrum non eruditissimum pater premeret, exclamat ille, imparatum se venisse Grodnam, & inscitia confessione excusationis latebras querit. facit potestatem pater, vt in diem tertium sese comparet: & quod fidentius audaciusq. congregiatur, suam illi fidem astringit, nullum se preparationis laborem suscepturum. ad diem dictam reditur ad pugnam, & pro opibus certatur vtrunque. sed cum noster ille perfringeret aduersarium, & Euangelij verbis aperte refelleret; is superbissima elatus inscitia, vociferatur, eum qui offerebatur ex sacris litteris locum, dignum esse, qui de sacris ipsis voluminibus eraderetur. hic in risū soluti, qui aderant, ea præsertim matrona, quā dixi, cum homine doctrinæ genus fun-

ditus aspernantur. matrona vero ipsa postridie iniie-
seratam eiurans haresim, Sacerdoti nostro peccata
confessa est. hanc filia annos nata quattuordecim,
quæ numquam, rite animum expiauerat, imitata
mox est. sed matris ad Ecclesiam reditus, quanta
letitia Grodnam, aulamq. compleuerit, dici vix po-
test: tum quia in hæresi animum iam obfirmauerat;
tum quia natura donis erat instructior, & hæreticis
cognitionibus plenior. à quibus illa cum vexare-
tur propter eius ad nos discessum, fecit Deus, vt eã
breui ex huius vitæ molestijs atque erumnis ere-
ptã, in æternæ felicitatis portum sinũq. transferret.

Dux quidam genere ac virtute clarus, cum ad Ca-
tholicos schismatico inuito patre transisset, idemq.
fecisset vxor inuita matre; solatij subsidijq. causa
Sacerdotem hunc nostrum accersit, qui cum per-
missu regis Grodna Zditouiam tridui ferme itinere
excurrisset, aulæ quidem ducis gratus admodum
fuit; at coniugis matris ita non acceptus, vt eum in
præcipua aulæ suæ parte concionari passa non sit; sed
locum alium angustiozem exercenda ducis filieq.
pietati permiserit. pater nihil ea re commotus, apud
ducem ducisq. familiam semel atque iterũ verba
fecit: cuius cum perhonorifica mentio coram matre
coniugis facta esset, libuit ipsi quoque, concionanti
non auidissimas aures dare: potestatemq. concionis
fecit in ampliore sua aulæ. dies tunc erat sacrosan-
ctæ Christi Passione nobilitatus, cuius ex meditatio-
ne fructus cum vberius explicaretur à patre, atten-
debat illa ad id animum diligenter; sed cum reliqua
concione

concione eos pater, quibus Christi mors inutilis foret, enumeraret, in eūq. numerum referret illos, qui cum Galatis sese ab Ecclesiæ Societate distingerēt, Christumq. in seipsis quodāmodo in crucem agerēt; offensa ueritate mulier, è media repente concione in interius se cubiculum proripit. pater ne femina stomachus à multitudine animaduerti posset, sinem dicens fecit, mulieremq. solam paulo post conuenit, & sua ita oratione leniuit; ut & ab ea postea non semel, & ea iubente, ab eius sit Popis ac Sacerdotibus auditus. pater cum tempus dimitteret nullum muliebri consulendi saluti, Deus eam sic emolliuit, ut ad extremum non obscuram suæ sanitatis spem dederit: quam facile à Deo ipso filiae probitas extorquebit. hac enim ut palam Catholicam ueritatem profiteatur, paucis diebus sacra confessione animi maculas sapiens eluit: & Bacchanalibus cum toto gynaceo ad Eucharistiæ communionem prodit, noluitq. cum matre ritibus interesse Ruthenicis. cumq. aqua sacra nonnumquā populū Popus aspergeret, ea ut quantum schisma detestaretur, ostenderet, ex aula, matre inspectante profugit. Mariti autem par omnino pietas, qui multa à suo ipso parente graua atque indigna perpessus, in sententia tamen persistit, & à recta religione ne latum quidem unguem discessit. Cracouia pater cum versaretur, cognouissetq. nobilem uirginem parente Anabaptista natam, baptismi cupiditate flagrare, nondum enim per salutare aquas duodagesimum iam agens annum, renata erat; obsequendum eius studio

ac voluntati putauit . sed quoniam propter propin-
quos virginis, qui à Catholicorum institutis abhor-
rent, differenda res videbatur, illa mora impatiens
surgit è sella, & Catholicis aliquot inspectantibus,
ad Patris genua prouoluta, porrectisq; in precem
manibus, Per Deum, inquit, te Sacerdos oro, vt mei
miseratio te capiat, & sine mora baptizes . tum de-
tracto sero bracteaq; de vertice, ad baptismum se
ipsa composuit. quo impulsus pater ardore, veritas,
ne sese malorum auctor diabolus interponeret, &
hæreticis incitatis, rem totam euerteret; baptismum
virgini contulit . acuit ea res initio paternas iras,
sed postea vi diuina mutatus, baptismum filia equo
animo ferre cœpit, eamq; destitit insectari . Alia fe-
mina cum sathana, qui ei se per visum offerebat,
partim donis atque promissis, partim terroribus ac
minis inducta, sanctissimam Trinitatem abiurasset, se
seq; sathana ipsi, dato etiam chirographo, tradidisset;
singulari Dei misericordia ad pœnitentiæ lacri-
mas se conuertit, ingemiscente ac fremente diabolo,
tanta subito amissa præda. Mulier alia Caluini imbu-
ta doctrinis, & ab incubo turpiter agitata, vbi se-
rio suam exuere turpitudinem cœpit, & præterita
apud Patrem accusare peccata, tum demum obsec-
num illum demonem à suo corpore vitæq; compe-
scuit. dum autem ad pedes Sacerdotis abiecta, sua
mulier peccata pandebat, matrona quadam in tem-
plum ingressa, vt ab eodem patre consilium cape-
ret, videre sibi visa dicitur ingens quoddam &
enorme caput, ipsius capiti Sacerdotis affictum:
terrira

terrata autem, ex his qui aderant, quæsiuisse, quis tandem consentientibus operam daret? responsumq. est, presbyterum Iesuitam. quod cum secum ipsa mulier obstupescens perpenderet, sensisse fraudem demonis; voluisse uaserrimum hostem suis præstigijs consequi, ut mentem illam, quam de peccatorum confessione femina suscepisset, abijceret, at illa ut hostiles conatus eluderet, eo id studio fecisse maiore. Valuit et ad simulandos hæreticos, præter Sacerdotis nostri uocem, prodigiorum interdum uis. Iuuenis quidam in Podlachia oppido cum feria sexta carnibus uesceretur, nec ab hospitibus monitus resipisceret; hospita, ut est seminarum ad imprecandum prompta natura, ad belluonem aliquando conuersa, Vtinam, inquit, vel Diabolū uores: habuitq. subitū euentum mala precatio. carniū vorator à Diabolo captus est obsideri: cumq. ad patrem delata res esset, adhibitaq. de more preces & exorcismi; seuire malus demon in Sacerdotem cepit, furere in eos, qui aderant, iuuenemq. illum miserandum in modum excruciare, donec interclusis faucibus enecauit. fuit hæc res iuueni quidem ipsi luctuosa, etsi eum æquitatis diuinæ pœna ad sanitatem iam ante traduxerat; sed imperati ab Ecclesia ieiunij contemptoribus, quos inopinatus casus perterruit, salutaris. Cereæ quoque Agni cælestis imagines, religionis Catholicæ quanta sit vis, non obscure hæreticos admonent. Narrauit pueri mater, cum quintum iam annum filium comitialis morbus uergeret, suspensio de ceruicibus agno, plane esse cura-

tum. Alijs autem, cum eodem morbi genere tenerentur, constat, idem agni presidium leuacioni ac saluti fuisse: vt aduersarij iam pluris facere Catholicos ritus carimoniaq. cogantur. Iam uero in rem Catholicorum quacūque administrare Societas solet, ea ab hoc vno sacerdote varijs locis temporibusq. sunt gesta. multas flagitiorum causas ademit, multa peccata correxit, complures è meretricio questu mulieres ad penitentiam frugemq. traduxit: et quæ spem nullam frugis videbantur asferre, eijciendas curauit è castris, vel etiam ex aula: quam hac labe contaminari rex integerrimus, toties olim dissimulata non patitur. Porro in bellis contra Moscum gestis, quibus bis cum rege, semel cum exercitus duce pater interfuit, alia quoque cum animorum utilitate sunt facta. Omnia Ecclesiæ mysteria, id quod ei per eos licuit, qui potestatem facere poterant, administrauit. Aegrotis ac saucijs, consilio opera auxilioq. tam in humanis, quam in diuinis, vna cum ijs, quos ex Societate habebat adiunctos, præstò fuit. Iacebant in tentorio quodam è varijs sectis atque nationibus saucijs circiter quadraginta, quibus omnibus is semper aderat, & ad quarendas animi medicinas, (nam corpora regij chirurgi sedulo ipsi curabant) singulos excitabat: nec paucos ex eo tentorio ad sacramenta perduxit. Obijciebat se militi cuidam diabolus, eiq. laqueum, vt sese interimeret, porrigebat. sed hanc prædam pater extorsit, militemq. celestibus munitum præsidijs è demonis subtraxit insidijs. alijs qui in suis rebus asperis tur-

pissimam

pissimam cogitabant diabolo deditioem, pari opi-
 tulatus est cura. Magus, qui suis præstigijs ingens
 sibi pepererat nomē, eius explicatis fraudibus, ha-
 beri captus est minor. is sine suis sumptibus dabat
 amicis epulum sane quam instructissimum, in eiusq.
 mensam dapes inferebantur cum varietate & co-
 pia, tum conditione præstantes; vnde tamen, sciri
 nõ poterat: vix enim eius in hospitio focus ardebat,
 nec escarum pro eo aliquid aliquis in aula parabat.
 effigies repente multas tum viuorum, tum mortuo-
 rü mirabiliter proferebat, explicabat hominü cogi-
 tationes, suisq. vt dixi, præstigijs magnā sibi vbique
 gratiā famamq. collegerat. pater oblata occasione
 cõsutare magicas artes aggressus, multos de fraude
 deduxit; hominēq. ignobilē reddidit, ne si ei fides à
 simplicibus haberetur, multorü salus uocaretur in
 dubiū. cõciones & Polonicas, & latinas sub tēto-
 rijs, interdū etiam in apertis cāpis habebat: præter
 has etiā alias vel hostilē ante conflictū, vel post vi-
 ctoriam. quāquam et rex studio diuini honoris ac-
 census, facē ipse ceteris præferbat ad omne pieta-
 tis genus. militares prohibebat rapinas, curā sedulā
 gerebat agrorum, sexta feriæ ieiuniū, vt Polonorū
 consuetudo fert, sancte ac religiose seruabat: & vt
 diuina beneficentiæ memor, agēdis pro victoriā gra-
 tijs ita erat intentus, vt psallere cum reliquo canen-
 tū choro publice nõ puderet. nec uero vbi victoriā
 ex hoste deportasset, quicquam habebat antiquius,
 aut aliud magis cogitabat, quā vt nouis nos Colle-
 gijs ac sedibus augetet. Atque hæc ex castris aulaq.
 præcipua.

PRO-